

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย 2) ศึกษาการใช้หนังสือหายากของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย และ 3) พัฒนาแนวทางการจัดการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.7 การนำเสนอผลการวิจัย

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Creswell, 2011) โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจะนำไปเชื่อมโยงกันในขั้นตอนของการพัฒนาแนวทางการจัดการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย เพื่อให้องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษามีความหนักแน่นแม่นยำขึ้น โดยมีการเสริมข้อมูลระหว่างกันในส่วนที่อีกวิธีอาจขาดหายไป การวิจัยแบบผสมวิธีนี้สามารถยืนยันผลการวิจัยให้แน่ชัดและชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการลดช่องว่างที่อาจเกิดจากการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเดี่ยว โดยใช้จุดแข็งของระเบียบวิธีวิจัยอีกวิธีมาเสริมทำให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (โยธิน แสงดี, 2549)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากรเชิงคุณภาพ

1) ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้าหน่วยงานหรือเทียบเท่าของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย ประกอบด้วย หอสมุดแห่งชาติส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 13 แห่ง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) หอสมุดแห่งชาติแต่ละ 1 คน จำนวน 13 คน

2) ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการหนังสือหายาก หมายถึง บุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบ หรือได้รับมอบหมายเกี่ยวกับการจัดการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย ประกอบด้วย หอสมุดแห่งชาติส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 13 แห่ง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) หอสมุดแห่งชาติแห่งละ 1 คน จำนวน 13 คน

3.2.2 ประชากรเชิงปริมาณ

ผู้ให้บริการหนังสือหายาก หมายถึง ผู้ให้บริการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย จำนวน 13 แห่ง โดยมีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสถิติผู้ให้บริการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทยทั้ง 13 แห่ง จำนวนทั้งหมด 1,279 คน (กรมศิลปากร, 2558) โดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามานะ (Yamane, 1973) คือ $n = \frac{N}{1 + \frac{N}{k}}$ กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะจัดเก็บข้อมูลในครั้งนี้ จำนวน 305 คน ดังแสดงตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ให้บริการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย

หอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย	จำนวนผู้ให้บริการ (คน/ปี)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
หอสมุดแห่งชาติส่วนกลาง		
1. สำนักหอสมุดแห่งชาติ	412	98
2. หอสมุดแห่งชาติเขตลาดกระบัง เฉลิมพระเกียรติ	62	14
หอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาค		
สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี		
1. หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ	84	20
2. หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก กาญจนบุรี	65	15
สำนักศิลปากรที่ 5 ปราจีนบุรี		
1. หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก จันทบุรี	79	19
2. หอสมุดแห่งชาติชลบุรี	86	20
สำนักศิลปากรที่ 7 เชียงใหม่		
1. หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่	90	23
สำนักศิลปากรที่ 9 อุบลราชธานี		
1. หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นครพนม	75	17
สำนักศิลปากรที่ 10 นครราชสีมา		
1. หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา	98	24

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย (ต่อ)

หอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย	จำนวนผู้ใช้บริการ (คน/ปี)	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง (คน)
สำนักศิลปากรที่ 11 สงขลา		
1. หอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา	46	11
2. หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สงขลา	44	10
3. หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตรัง	52	12
สำนักศิลปากรที่ 12 นครศรีธรรมราช		
1. หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช	86	22
รวม	1,279	305

* สถิติผู้ใช้บริการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย ประจำปี 2558 ระหว่างวันที่ 1 มกราคม –31 ธันวาคม 2558

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากศึกษาเอกสาร วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศลักษณะพิเศษ การจัดการทรัพยากรสารสนเทศลักษณะพิเศษ หนังสือหายาก กระบวนการจัดการหนังสือหายาก แนวคิดการจัดการสารสนเทศ กระบวนการจัดการสารสนเทศ และนำมาพัฒนาเป็นเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ดังนี้

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สำหรับผู้บริหาร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติ ประกอบด้วย การจัดโครงสร้างหน่วยงาน การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบาย บุคลากรงบประมาณ และความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานจัดการหนังสือหายาก

2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สำหรับผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการหนังสือหายาก ประกอบด้วย การจัดหาและรวบรวม การวิเคราะห์และจัดระบบ การจัดเก็บและค้นคืน การบริการและเผยแพร่ และการสงวนรักษา รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการหนังสือหายาก

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามสำหรับ ผู้ใช้บริการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บริการหนังสือหายาก ใน 10 ด้าน ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ในการใช้หนังสือหายาก 2) ความถี่ในการเข้าใช้หนังสือหายาก 3) ภาษาของหนังสือหายากที่ใช้บริการ 4) เนื้อหาของหนังสือหายากที่ใช้บริการ 5) ประเภทของหนังสือหายากที่ใช้บริการ 6) รูปแบบของหนังสือหายากที่ใช้บริการ 7) วิธีการเข้าถึงหนังสือหายาก 8) เครื่องมือช่วยค้นหนังสือหายาก 9) เขตข้อมูลที่ใช้ในการสืบค้นหนังสือหายาก และ 10) ประเภทบริการของหนังสือหายากที่ใช้บริการ

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.4.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสารสนเทศลักษณะพิเศษ การจัดการทรัพยากรสารสนเทศลักษณะพิเศษ หนังสือหายาก การจัดการหนังสือหายาก แนวคิดการจัดการสารสนเทศทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 2) พัฒนาเครื่องมือที่เป็นแนวทางสัมภาษณ์ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
- 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาเรียบร้อยแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความชัดเจนในการใช้ภาษา
- 4) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
- 5) นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างไปทดลองใช้กับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูความแม่นยำของเครื่องมือ และความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น
- 6) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์และนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

3.4.2 แบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามสำหรับผู้ใช้บริการหนังสือหายาก โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หนังสือหายากทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 2) พัฒนาแบบสอบถามสำหรับผู้ใช้บริการหนังสือหายาก โดยนำแบบสอบถามที่พัฒนาเรียบร้อยแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความชัดเจนในการใช้ภาษา

3) ปรับปรุงแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

4) นำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ใช้บริการหนังสือหายากที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูความแม่นยำของเครื่องมือ และความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ซึ่งจากการนำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นคอนบาคอัลฟา (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.926

5) ปรับปรุงแบบสอบถามและนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่เป็นผู้ใช้บริการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทยต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ และการศึกษาเชิงปริมาณ ดังนี้

3.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาเชิงคุณภาพ

1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหนังสือหายาก ทั้งวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ คือ ติดต่อไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมแนบแนวทางแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ไปด้วย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจประเด็นของคำถาม และใช้เป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติ จำนวน 11 คน มีการบันทึกเทปและจดบันทึกในการสัมภาษณ์

3) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหนังสือหายาก โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ คือ ติดต่อไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแนบแนวทางการสัมภาษณ์ ไปด้วย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจประเด็นของคำถาม และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหนังสือหายาก จำนวนทั้งหมด 11 คน มีการบันทึกเทปและจดบันทึกในการสัมภาษณ์

3.5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ คือ ติดต่อไปยังหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย 13 แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์ และแจกแบบสอบถามแก่ผู้ใช้บริการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.6.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่เนื้อหา จากนั้นนำมาสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic Synthesis) เพื่อหาประเด็นหลักในการอธิบายเนื้อหา

3.6.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งการศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมาเชื่อมโยงกันในขั้นตอนของการพัฒนาแนวทางการจัดการหนังสือหายของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย

3.7 การนำเสนอผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตาราง เพื่ออธิบายการวิเคราะห์ข้อมูลทางเนื้อหาด้วยสถิติพรรณนา และนำเสนอในรูปแบบของภาพ เพื่ออธิบายเนื้อหาให้เห็นภาพรวมของงานวิจัยชัดเจนขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved